

Szendrei Nóra

Karcagi Nagykun Református Gimnázium és Egészségügyi Szakgimnázium

A REDEMPTIO HATÁSAI A MAI HAGYOMÁNYOKRA

Karcag, 2020.

1. Motivációm, a téma iránti elköteleződés

Mindig is lelkesedéssel töltött el a múlttal foglalkozó tantárgy, azaz a történelem. Már az általános iskolában is a humán tantárgyakat részesítettem előnyben, gimnáziumban pedig tanulmányi versenyeken rendszeresen mérettetem meg magam. Ez volt az oka, hogy középiskolás tanulmányaimat magyar-történelem képzési formában folytatom.

1.1. Feldolgozásom módszerei

Kutatásom és információ gyűjtésem lehetőségeit a pandémia, a kijárási korlátozás és távtanítás egyszerre korlátozza és tereli az online adatbázisok, kutatási lehetőségek felé. Ennek ellenére hagyományos úton is belemerültem az adatok keresésébe, így városunk könyvtárába is ellátogattam. A nyomtatásban megjelent szakirodalmak közül számomra legmegfelelőbb mű „alapl mű” a Nagykunsgai Krónika, Györfly István munkája.

1.2. Bevezetés

A kunok IV. Béla hívására 1239-ben - a tatárok elleni harcokra készülve - Kötöny fejedelem vezetésével Magyarországra költöztek. Körülbelül negyvenezer fős sereggel vonultak be a Duna-Tisza közé. Nem volt könnyű beilleszkedésük útja, ugyanis Magyarország egy erős keresztény hithű ország volt a kunok pedig a pogány vallást tisztelték. A főurak is rosszallóan tekintettek erre az újdonsült helyzetre, mivel bizalmatlanok voltak irántuk, hogy esetleg a *tatárokkal*¹ szövetkeznek. 1240. december 6-án a tatárok bevették Kijevet. Ez nagy veszélyt jelentett Magyarországra és IV. Béla el is kezdte a hadsereg megszervezését. A haderő közel tízezer kun harcossal bővíthetett volna, ha a magyar főurak a következő év március 17.-i napján Pest alatti táborban nem gyilkolják meg Kötönyt. Ezután a kunok pusztítást hátrahagyva kivonulnak az országból. A tatárjárás után végül a király a sok veszteség miatt 1246-ban úgy döntött, hogy visszahívja a kunokat, akik most már véglegesen letelepedtek a Duna-Tisza közén és a Tiszántúlon telepedtek. Beilleszkedésük sok időbe telt. Kun László anyja révén (Kun Erzsébet) nagyon adakozó volt velük szemben, ami feszültséget szült a főurak körében.

A XIII-XIV. században kialakult a kun szállásterület földrajzilag is tagolt közigazgatási tagolódása. Eszerint a kun székek a királyi vármegyerendszertől független közigazgatási egységei voltak.

- Halas-szék
- Szentelt-szék
- Kolbász-szék
- Kecskemét-szék

---

¹ A tatárok Kelet-Európa és Közép-Ázsia területén élő török nyelvű nép, akik nevüket a középkori tatárok mongol nyelvű törzséről kapták.

- Kara-szék
- Mizse-szék
- Hantos-szék

A kun nemzetségek az oszmán- török jelenlét idején a megszállók befolyása alatt álltak és ennek szenvedték el következményeit. Az elvándorlás és az elnéptelenedett falvak jelentősen redukálta a kunok számát. A legjelentősebb és tragikusabb esemény a kunok magyarországi történetében mégis a Szent Liga háborúja volt². A XIV-XV. században többek között a kuntörvény hatására áttértek a keresztény hitre is és olyan tradíciók, hagyományok jelentek meg a kunoknál, melyek tovább élése napjainkig megfigyelhető.

2. A Jászkun redemptio: a kétszer megváltott nép

A török kiűzése utána a XVI. század végétől Habsburg uralma alá kerül az egykori megszállott terület, de az udvar fegyverrel szerzett területként kezelte a visszaszerzett országrészeket, ami rányomta bélyegét a lakosság és a császári adminisztráció viszonyára. Eközben a királyi udvar sok adóssággal és pénzügyi nehézségekkel küszködött. Arra a döntésre jutottak, hogy eltörlik a jászkun hármasság terület kiváltságait, amely így kikerült a nándori joghatóság alól és 1702-ben eladásra került a Német Lovagrendnek.³ A kunok ellen álltak a Rákóczi-szabadságharc alatt és a vezérlő fejedelem „védőszárnyai” alá menekültek annak Szabolcs-vármegyei birtokaira, pl. Rakamazra. Bár pl. Karcag térsége megszenvedte ezt az időszakot, de ebben az időszakban egyre erősödött az összetartozás tudata, a kunok identitástudata is.

---

² A Szent Liga háborúja 1684-től (a szövetség létrehozásától) egészen 1700-ig folytatta a harcot az oszmán-török hatalom kiűzésére az egész európai kontinensről.

³ A Német Lovagrend vagy Teuton Lovagrend német egyházi-katonai lovagrend volt, amelyet eredetileg Palesztinában alapítottak betegápoló tevékenység céljából.

A jász-kunság katonái jelentős szerepet töltek be az osztrák örökösödési háborúban, így volt remény a megváltásra. 1745. május 6-án írta alá Mária Terézia a redemptio diplomát, ezzel a Jászkunság felszabadult a negyvenhárom éven át tartó földesúri eladottság alól. A kiváltságlevél visszaállította a szabad jászok és kunok örökös kiváltságait, azaz a szabad tisztviselő- és lelkészválasztást, a pallosjogot, a révtől, vámoktól és a földesúri szolgáltatásoktól való mentességet. Későbbi jászkun hagyomány is fenntartotta, mivel úgy tartották, hogy egyszer Jézus, másodszer a redemptio⁴ váltotta meg a jászokat és a kunokat.

Mária Terézia által aláírt diploma 1745-ben

3. A redemptio hatási a mai kun hagyományokra

A redemptionnak köszönhető, hogy az utána elkövetkezendő időkben a kunok saját hagyományai fent maradtak és erősen őrzik mind a mai napig. A Kis- és Nagy-kunság területén egyaránt számtalan emlékművet lehet találni és élő hagyományokat, egyesületeket, lelkes hagyományörzőket és hagyományörző programokat.

Karcagot a nagy-kunság fővárosaként szokták nevezni, Jelentése kun nyelven: pusztai róka. Az egyik legnevezetesebb, érzelmileg legerősebb hatást kiváltó monumentális emlékmű a kunok magyarországi betelepedéséről itt, Karcagon található, IV. Béla és Kötöny kán találkozását örökíti meg.

⁴ megváltás szóval jelölik a magyar történelemben a jászkun kerület önmegváltását, amelynek során 1745-ben pénzért visszaszerezték a török háborúk után 1702-ben elvesztett korábbi kiváltságaikat

Az emlékmű:
IV. Béla és Kötöny kán találkozása
Szobrász: Györfi Sándor

3.1. Kun világtalálkozók

Az első ilyen hagyományörző program 2009.szeptember 12-én Kiskunfélegyházán nyitott meg és a hét végén a Nagykunság fővárosában Karcagon fejeződött be. A sorozat program sokszínű eseményeket foglalt magába, tudományos konferenciák, történeti kiállítások, kulturális fesztiválok és előadások. A legjelentősebb példa a kun összefogásra a 600 kilométer hosszú emléktúra volt, a Radnai hágó és Karcag között. A kun világtalálkozó⁵ ráadásul a külföldön élő kunokat is bevonta programjaiba. A Vajdaságban lévő kunokat idézte meg kun emlékeit egész napos kulturális és tudományos seregszemle keretében. A kezdeményezők szándékai szerint háromévente megrendezendő világtalálkozó célja a kun identitástudat és hagyományok megőrzése a tudomány, oktatás, kultúra és turizmus eszközeivel.

3.2. Nagykunkapitány választás

A nagykunkapitány⁶ választás 2000-ben történt meg elsőnek. A választásra korábban évente került sor, amikor aztán a 7 nagykun település mindegyike adott már egy-egy kapitányt, úgy határoztak, hogy 2009-től

3.2. Kunszövetség⁷

A szövetség célja széleskörű kulturális tevékenység kifejtése a kun, besenyő, tatár származású emberek összefogásának elősegítése érdekében. Székhelye Karcagon található. A szövetség tagja lehet minden 14. életévét betöltött természetes személy, valamint minden olyan jogi személy, aki vagy amely a szövetség célkitűzéseit magáévá teszi, alapszabályát kötelezően elismeri és belépési nyilatkozatot tesz. Összejövetelek, találkozók szervezése beletartozik a

⁵ Három évente megrendezett programokkal karöltve a kunok világtalálkozója

⁶ A kunok eredetileg mint hadi szervezet álltak a mindenkori király rendelkezésére. Ez a szervezeti forma a közigazgatás szervezésén is meglátszott. Nemzetségenként telepedtek le, az egy-egy nemzetség élén álló nemzetségfőt nevezték kapitánynak.

⁷ Online cikk: <http://www.kunszovetseg.hu/gdonko/>

szövetség tevékenységi feladataiba. Az egyesület szervezi a Kun világtalálkozókat és tagjai tesznek javaslatot a nagykunkapitány választásra is.

3.4 -Kun emlékhelyek a Kárpát-medencében⁸

Ez az ismeretterjesztő szöveg a kunok helyzetét mutatja be és a kunok történelmét megörökítő emlék helyeket és emlékműveket mutatja be amik a Kárpát-medencében található azokat részletezi.

4.Összegzés

Esszém végén összegezném a redemptio hatását a mai kun hagyományokra. Több évszázadon keresztül kialakult szokások az alappillérei a napjainkban példa nélkül megmutatkozó erős kun identitásnak. Évről évre fontosabbnak bizonyul a hagyományok ápolása, hogy az örökségek és tradíciók sora ne tűnjön el és az ennek emlékezete megmaradjon. Számomra azért fontos a hagyományok őrzése és örökítése, hogy az én generációm és majd a jövő generációja is megismerhesse és tovább gondoskodjon annak fennmaradásáról. A ránk maradt értékek megőrzése hatalmas feladat, de ha minél több fiatal tudunk rávenni a kun hagyományok ápolására, akkor együtt sikerülhet, mert bármerre is fogunk járni a nagyvilágban, tudnunk kell, hogy honnan indultunk, és milyen értékeket képviselünk.

---

⁸ Online cikk: <https://docplayer.hu/1123781-Kun-emlekhelyek-a-karpat-medenceben.html>